

**Η γενοκτονία της μνήμης
και
η διεθνής διάσταση της Αρμενικής Γενοκτονίας**

Ομιλία του Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων Ηλία Κουσκουβέλη, στα πλαίσια των εκδηλώσεων μνήμης για τη Γενοκτονία των Αρμενίων.
Βελλίδειο, 22 Απριλίου 2012.

Βρισκόμαστε σήμερα εδώ για να αποτρέψουμε μία ακόμη γενοκτονία, αυτήν της συλλογικής μνήμης, μία μνημοκτονία, αλλά και να δηλώσουμε την αντίθεσή μας σε κάθε μορφή βίας και παραβίασης των ιδεωδών της Δημοκρατίας. Βρισκόμαστε εδώ για ένα ακόμη, διαφορετικό «δεν ξεχνώ», που δεν αφορά παράνομη εισβολή και κατοχή από τον ίδιο δράστη, αλλά ένα έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας. Βρίσκομαι εδώ με δέος μπρος στις απώλειές σας, για να υποκλιθώ στον πόνο σας και στους εκατονταετείς σχεδόν αγώνες σας.

Αφού ευχαριστήσω την Αρμενική Εθνική Επιτροπή Ελλάδος για τη μεγάλη τιμή που μου έκανε να συμμετάσχω σε αυτήν την τελετή, στην ομιλία μου, από σεβασμό στη μνήμη, θα διεξέλθω αρχικά το χρονικό της φρίκης. Εν συνεχεία, θα αναφερθώ στις Τουρκικές προσπάθειες γενοκτονίας της μνήμης. Για να σας τιμήσω, θα παρουσιάσω, τρίτον, τους αγώνες της Αρμενικής κυρίως διασποράς. Τέλος, για να συμβάλω στην πορεία προς το μέλλον, θα αναπτύξω ορισμένες σκέψεις στρατηγικού σχεδιασμού σε διεθνές επίπεδο για το Αρμενικό ζήτημα.

1. Το χρονικό της φρίκης

Η Γενοκτονία των Αρμενίων άρχισε με σφαγές στην περίοδο 1894-1896, συνεχίστηκε με εκείνες των Αδάνων το 1909, επιταχύνθηκε με τις σφαγές κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, και κορυφώθηκε το 1915.

Στις 26 Μαρτίου 1915, αρχίζουν στο Ζεϊτούν οι σφαγές και διώξεις με σκοπό την εξολόθρευση του Αρμενικού και Χριστιανικού στοιχείου της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ακολουθεί η 24^η Απριλίου 1915, ημέρα Σάββατο. Συλλαμβάνονται και «απελαύνονται» σε αγνώστους προορισμούς οι πολιτικοί και πνευματικοί ηγέτες των Αρμενίων της Κωνσταντινούπολης, βουλευτές, πρόκριτοι, συγγραφείς...

Οι στρατιώτες αρμενικής καταγωγής αφοπλίζονται και στέλνονται στα τάγματα εργασίας, όπου εξοντώνονται. Στις πόλεις και τα χωριά συλλαμβάνονται πρώτα οι άντρες και χωρίζονται από τις οικογένειές τους. Συνήθως εκτελούνται λίγο έξω από τους τόπους κατοικίας τους. Οι γυναίκες και τα παιδιά ξεκινούν μια πορεία θανάτου προς τις ερήμους της Συρίας και της Μεσοποταμίας.

Στα τέλη του 1916, η Γενοκτονία έχει συντελεσθεί. Συμμετείχαν Τούρκοι αλλά και Κούρδοι, οι οποίοι – τι ειρωνεία... – υφίστανται σήμερα τις διώξεις του Τουρκικού κράτους.

Παρηγοριά στο άγος, η Συνθήκη των Σεβρών προβλέπει μία διευρυμένη Αρμενία, στην οποία υπάγεται τελικά και η περιοχή του Πόντου, μετά από μια απέλπιδα προσπάθεια δημιουργίας μιας Ποντοαρμενικής Ομοσπονδίας. Όμως μετά την εγκατάλειψή της από τους νικητές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την προσέγγιση Κεμάλ – Λένιν (1920), η Αρμενία σοβιετοποιείται.

Ακολούθως, το 1922, το μικρασιατικό μέτωπο καταρρέει. Η Ελλάδα ηττάται. Στη Συνθήκη της Λωζάννης οι όροι «Αρμενία» ή «αρμενικός» δεν υφίστανται καν. Έτσι, το αρμενικό ζήτημα φαίνεται να «κλείνει» με τον αφανισμό ενός λαού.

Από τον Απρίλιο του 1915 μέχρι το τέλος του 1916, από τους 1.845.450 Αρμενίους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας επέζησαν μόνο 600.000, κάποιοι και μέσω εξισλαμισμού. Από αυτούς περίπου 250.000 είχαν προλάβει να φύγουν στη Ρωσία, όπου οι μισοί περίπου θα καθούν από διάφορες αιτίες.

Μετά τη συνθηκολόγηση της Τουρκίας βρέθηκαν από τους συμμάχους περί τις 400.000, διεσπαρμένοι στην ενδοχώρα. Οι περισσότεροι από αυτούς, όσοι δεν χάθηκαν στη Μικρασιατική εκστρατεία, εγκατέλειψαν το 1922 την Τουρκία μαζί με τους Έλληνες. Σήμερα, μόλις 45.000 Αρμένιοι ζουν στην Τουρκία, κυρίως στην Κωνσταντινούπολη.

Δυστυχώς, αυτά είναι μόνο λόγια που προσπαθούν αλλά δεν μπορούν να περιγράψουν τη στυγερή και μαζική δολοφονία, τη Γενοκτονία. Δεν μπορούν να εκφράσουν το μαρτύριο και τον πόνο αυτών που διώχθηκαν. Δεν μπορούν να συλλάβουν τη φρίκη, την απελπισία που φέρνουν στο μυαλό και στην ψυχή κάθε όντος που κατατάσσεται στην κατηγορία του ανθρώπου.

Το έγκλημα ήταν προμελετημένο, με επιταχυντή και τη γερμανική, κυρίως, ρατσιστική ιδέα του «υπερανθρώπου», όπως αυτή μεταγγίστηκε στην Τουρκία – και στοιχεία της βρίσκουμε μέχρι και σήμερα – από τους τότε Γερμανούς στρατιωτικούς συμβούλους.

Το έγκλημα, όπως και άλλα που ακολούθησαν στον 20ό αιώνα από την Τουρκία, τη Γερμανία, τους Ερυθρούς Χμερ στην Καμπότζη και, πρόσφατα, στη Ρουάντα, το διέπραξε το κορυφαίο στην κλίμακα της δημιουργίας ον. Κανένα άλλο ον στον γήινο κόσμο μας δεν έχει διαπράξει αυτό που διέπραξαν ανθρωπόμορφα όντα τόσο κοντά σε εμάς.

Η Γενοκτονία των Αρμενίων δεν ήταν η μόνη που διεπράχθη από τους γείτονές μας. Δυστυχώς υπάρχει η Γενοκτονία των Ελλήνων της Μικράς

Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης. Και υπάρχει η Γενοκτονία των Ασσυρίων ή Ασσυροχαλδαιών. Πρόκειται για χριστιανικούς πληθυσμούς της Νοτιοανατολικής Μικράς Ασίας, οι οποίοι σφαγιάστηκαν την ίδια περίοδο και υπό τις ίδιες συνθήκες με τους Έλληνες και τους Αρμένιους.

Δηλαδή, στον 20ό αιώνα, από τις έξι γενοκτονίες, οι «καλοί» μας γείτονες ευθύνονται για τις τρεις!

Περνώ τώρα στην πολιτική της άρνησης, της μνημοκτονίας

2. Τουρκία και η πολιτική της άρνησης

Η «Νέα Τουρκία» των Κεμαλιστών και σήμερα οι Ισλαμιστές ακολουθούν συστηματικά και με την ίδια ένταση την ίδια πολιτική, την πολιτική άρνησης της Γενοκτονίας. Ειλικρινά δεν γνωρίζω, ούτε μπορώ να καταλήξω για το ποιο από τα δύο είναι το μεγαλύτερο έγκλημα: το έγκλημα αυτό καθαυτό ή η πολιτική άρνησής της και μάλιστα, σήμερα, στον 21^ο αιώνα...! Η Γενοκτονία ή η μνημοκτονία..;

Ας πάρουμε τα γεγονότα με τη σειρά. Οι υπεύθυνοι των σφαγών ποτέ δεν τιμωρήθηκαν. Περνούν βέβαια στρατοδικείο και οι περισσότεροι καταδικάζονται ερήμην. Οι πρωταίτιοι, Ενβέρ, Τζεμάλ και Ταλάτ διαφεύγουν το 1918 στο εξωτερικό και κυρίως – πού αλλού – στη Γερμανία.

Η «Νέα Τουρκία» του Μουσταφά Κεμάλ, που διατείνεται ότι δεν σχετίζεται με το Οθωμανικό κράτος, εξακολουθεί να στηρίζει και να ταυτίζεται με τις πολιτικές που εφάρμοσαν οι Νεότουρκοι. Η «Νέα Τουρκία» αναγκάζεται να απορρίπτει τις κατηγορίες, κρατώντας παράλληλα «αιχμάλωτη» την αρμενική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης. Για παράδειγμα, ο φόρος περιουσίας, που επεβλήθη το 1942, έπληξε σε σημαντικό βαθμό και τους Αρμένιους επιχειρηματίες και βιομηχάνους, ενώ στα γεγονότα του Σεπτεμβρίου 1955 ζημίες προκλήθηκαν και στην αρμενική κοινότητα της Πόλης.

Στην πολιτική άρνησης επιστρατεύτηκαν όλα τα μέσα και επενδύθηκαν πολλά κεφάλαια σε δημόσιες σχέσεις, δωροδοκίες συγγραφέων, ακαδημαϊκών και δημοσιογράφων ή απειλές ακόμη και κατά κυβερνήσεων. Όταν τρίτες χώρες αναγνωρίζουν, όπως η Γαλλία το 2001, ή επιχειρούν να αναγνωρίσουν, όπως οι ΗΠΑ, η Ελβετία ή η Βουλγαρία, τη Γενοκτονία των Αρμενίων, τότε η Τουρκία κινητοποιεί τα φιλικά προς αυτήν κέντρα, τους Τούρκους μετανάστες τού εξωτερικού ή δημιουργεί προβλήματα σε σημαντικά για τη Δύση στρατηγικής φύσης ζητήματα. Οι πρόσφατες, μεγάλης έκτασης, αντιδράσεις τής Τουρκίας για την ποινικοποίηση στη Γαλλία τής άρνησης οιασδήποτε γενοκτονίας είναι χαρακτηρισική του τρόπου που αντιδρά η Τουρκία.

Πέραν των χρημάτων, χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται απειλές, πιέσεις, ακόμη και δολοφονίες διανοουμένων:

- Ο *Τανέρ Ακτσάμ*, Τούρκος ιστορικός, επικριτής της τουρκικής πολιτικής άρνησης της Γενοκτονίας, αυτοεξορίστηκε.
- Ο *Χραντ Ντίνκ*, δημοσιογράφος αρμενικής καταγωγής, δολοφονήθηκε από το τουρκικό παρακράτος τον Ιανουάριο 2007.
- Ο *Ορχάν Παμούκ*, που τιμήθηκε με Νόμπελ λογοτεχνίας το 2006, είναι γνωστός για την κριτική του στάση στην πολιτική της Άγκυρας απέναντι στη Γενοκτονία των Αρμενίων. Το Φεβρουάριο του 2005 δήλωσε στον ξένο Τύπο ότι τα εγκλήματα κατά των Αρμενίων πρέπει να συζητηθούν από την τουρκική κοινή γνώμη. Αποτέλεσμα των δηλώσεών του ήταν να παραπεμφθεί στη δικαιοσύνη.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η Τουρκία αντιδρά στις προσπάθειες της ελεύθερης ακαδημαϊκής κοινότητας να αποκαλύψει πτυχές της αρμενικής Γενοκτονίας, θεωρώντας το θέμα πολιτικό! Αντιπροτείνει το θέμα να αφηθεί στην κρίση των «ειδικών». Γι' αυτό το σκοπό, οι Τουρκικές κυβερνήσεις δηλώνουν έτοιμες να συμμετάσχουν σε «Επιτροπές Σοφών», οι οποίες θα συσταθούν κατόπιν συμφωνίας Τουρκίας και Αρμενίας, για τη «μελέτη» των ιστορικών πτυχών του θέματος.

Στη δεκαετία του 2000, οι Ερντογάν και Νταβούτογλου προσπάθησαν να σκεπάσουν τη Γενοκτονία των Αρμενίων κάτω από την πολιτική των «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες». Σημειωτέον ότι σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, στόχος της συγκεκριμένης ανειλικρινούς τελικά πολιτικής είναι να λύσει όλα τα προβλήματα με τους γείτονες ή τουλάχιστον να τα ελαχιστοποιήσει. Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής και μίας ευρύτερης για την ασφαλή διέλευση των αγωγών, Τουρκία και Αρμενία, υπό την πίεση των ΗΠΑ και της ΕΕ, υπέγραψαν το 2009 δύο Πρωτόκολλα, γνωστά ως Πρωτόκολλα της Ζυρίχης. Καμία χώρα δεν τα επικύρωσε. Η Τουρκία προσπάθησε να συνδέσει την επικύρωση με ικανοποίηση συμφερόντων της σε δύο σημαντικά ζητήματα: τη Γενοκτονία και το Ναγκόρνο Καραμπάχ.

Φυσικά η υπό τον Νταβούτογλου τουρκική διπλωματία συνεχίζει τη μνημοκτονία. Για την ανάσχεση των προσπαθειών της Αρμενικής διασποράς προς αναγνώριση της Γενοκτονίας προωθεί την υιοθέτηση διεθνώς του έτους 2015 ως έτους μνήμης της μάχης της Καλλίπολης (1915). Με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να επικαλύψει και να μειώσει τις όποιες πιέσεις ασκηθούν επί της Τουρκίας με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την Γενοκτονία.

Είναι όμως στιγμή να παρουσιάσω τους αγώνες των Αρμενίων, κυρίως της διασποράς.

3. Οι διεκδικήσεις της Αρμενικής διασποράς

Το Αρμενικό ζήτημα, για πολλά χρόνια, φαινόταν να είχε «λυθεί» με την εξόντωση των Αρμενίων και την απορρόφηση της Αρμενίας από την ΕΣΣΔ.

Αυτό άρχισε να αλλάζει μισό αιώνα μετά. Χρονιά ορόσημο ήταν το 1965, όταν, με τη συμπλήρωση 50 χρόνων από τη Γενοκτονία, μεγάλες διαδηλώσεις σε όλον τον κόσμο φανέρωσαν ότι η μνήμη ήταν ζωντανή στη δεύτερη γενιά των Αρμενίων προσφύγων ανά τον κόσμο, από την Αργεντινή μέχρι τη Σοβιετική Ένωση και από τη Σουηδία μέχρι το Γιοχάνεσμπουργκ! Στο Ερεβάν, μια μεγαλειώδης διαδήλωση – πρωτοφανής για τα σοβιετικά δεδομένα – με τη συμμετοχή ενός εκατομμυρίου ανθρώπων, οι οποίοι φώναζαν μεταξύ άλλων «τα εδάφη μας!», ήρθε όχι μόνο να τονίσει το αίτημα για την αναγνώριση της Γενοκτονίας, αλλά και την αμφισβήτηση από τα θύματα των συνόρων που είχαν επιβληθεί με τη Συνθήκη του Καρς.

Με πολύ δειλά βήματα κάποιες κυβερνήσεις και κοινοβούλια αρχίζουν να ασχολούνται με το ζήτημα και να προβαίνουν σε διάφορες μορφές αναγνώρισεων της Γενοκτονίας και θεσμοθέτησης της 24^{ης} Απριλίου ως ημέρας της μαύρης επετείου. Παράλληλα, και με έναυσμα τη δολοφονία του Τούρκου προξένου στο Λος Άντζελες το 1972, διάφορες ομάδες ενόπλων Αρμενίων, κάνουν γνωστό το αρμενικό ζήτημα διεθνώς και ευαισθητοποιούν την παγκόσμια κοινή γνώμη για ένα θέμα που μόνο φαινομενικά εμφανιζόταν ως ξεχασμένο. Πολλοί ήταν οι ήρωες της αρμενικής διασποράς που αυτοκτόνησαν ή και αυτοπυρπολήθηκαν σε διάφορα σημεία του πλανήτη – ακόμη και μέσα στην ίδια την Τουρκία – για να φέρουν στην επιφάνεια τα δίκαια αιτήματα του αρμενικού λαού.

Σε κάθε χώρα δημιουργήθηκαν οργανώσεις, όπως η Αρμενική Εθνική Επιτροπή που αναλάμβανε το συντονισμό της δράσης της κάθε αρμενικής κοινότητας σε κάθε χώρα και ασκούσε πιέσεις στην τοπική κυβέρνηση. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, η Αρμενική Εθνική Επιτροπή της Αμερικής πρωταγωνίστησε και σε θέματα που αφορούν τον Ελληνισμό, όπως στο Κυπριακό και στο Μακεδονικό, αλλά και με αντίστροφη τώρα αποστολή, την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης στην Αρμενία.

Έχοντας, εσείς, καταφέρει όλα αυτά, επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας τις σκέψεις μου για μία στρατηγική διεθνοποίησης του Αρμενικού ζητήματος, που συνιστά και τη βασική συμβολή στη σημερινή μνημόσυνη ομιλία μου.

4. Διεθνείς σχέσεις και αναγνώριση

Ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας απαιτεί Δικαιοσύνη, μία ιδέα συνυφασμένη με την ίδια τη Δημοκρατία. Κανένας λαός, κανένα κράτος δεν είναι δυνατό να εμφανίζεται ή να θεωρείται δημοκρατικό όταν αρνείται να αναγνωρίσει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, όταν τα ανέχεται, πόσο μάλλον όταν τα αρνείται ενώ τα έχει διαπράξει.

Όμως, στην πολιτική γενικά και στη διεθνή πολιτική ειδικότερα, υπάρχουν συμφέροντα. Πολλοί καπηλεύτηκαν το αρμενικό ζήτημα ήδη από την εμφάνισή του, μετά τη Συνθήκη του Βερολίνου. Μεταπολεμικά ο Στάλιν – στο όνομα της Γεωργίας..! – διεκδίκησε περιοχές της ιστορικής Αρμενίας για λογαριασμό της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά σύντομα εγκατέλειψε το σχέδιο αυτό στα πλαίσια των νέων συνθηκών του ψυχρού πολέμου.

Πιο πρόσφατα πολλές κυβερνήσεις - ανάλογα με τα συμφέροντά τους - χρησιμοποιούσαν το ζήτημα της αναγνώρισης της Γενοκτονίας για να ασκήσουν πιέσεις στην Τουρκία ή για να βρουν μια δικαιολογία ώστε να καλύψουν οι ίδιες τους λόγους για τους οποίους δεν επιθυμούν την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Πιο ξεκάθαρη στάση έχει η Γαλλία, που αναγνώρισε τη Γενοκτονία στις 29 Ιανουαρίου 2001.

Ασφαλώς, η υπόθεση και οι προσπάθειες αναγνώρισης της Γενοκτονίας και ανάδειξης του Αρμενικού ζητήματος διαφοροποιούνται με την ανεξαρτητοποίηση της Αρμενίας, το 1991. Η συμμετοχή της ως κρατικής οντότητας σε όλους τους διεθνείς θεσμούς καλύπτει το κενό που υπήρχε από το 1920, καθώς η Σοβιετική Αρμενία δεν είχε τη δυνατότητα να ασκεί αυτόνομη εξωτερική πολιτική.

Η ανεξάρτητη Αρμενία – παρά τις αρχικές οικονομικές δυσκολίες και τον αποκλεισμό της από Τουρκία και Αζερμπαϊτζάν – μπόρεσε να ασκήσει μια ισορροπημένη εξωτερική πολιτική ανάμεσα σε Ρωσία και Η.Π.Α., με σταθερούς φίλους τόσο στην Ε.Ε., όσο και μεταξύ των χωρών της Μέσης Ανατολής. Η σχέση με τις αρμενικές οργανώσεις της διασποράς και ο συντονισμός των δράσεων τους είναι πραγματικά αξιοθαύμαστος, ακόμη και όταν υπήρχε διαφωνία, όπως στα Πρωτόκολλα του 2009.

Η περαιτέρω, σε παγκόσμιο επίπεδο αναγνώριση της Γενοκτονίας απαιτεί μία στρατηγική και απαιτεί την οργάνωση και το συντονισμό όλων των υφισταμένων, αλλά και τη δημιουργία νέων, ήπιων, κυρίως, συντελεστών ισχύος.

Αρμένιοι και Έλληνες και όσοι άλλοι έχουν υποφέρει από εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας – οι οποίοι πρέπει να προσεγγισθούν – οφείλουν να συντονισθούν και κυρίως να διδαχθούν από τις επιτυχείς προσπάθειες των Ισραηλιτών.

Όμως, στον σκληρό και κυνικό κόσμο της πολιτικής, όπως μας προειδοποιεί ο Θουκυδίδης από τον 5^ο π.Χ. αιώνα, τα περί δικαιοσύνης

επιχειρήματα έχουν αξία, όπου ίση υπάρχει δύναμη. Τούτο συνεπάγεται ότι θα πρέπει να αυξηθούν οι συντελεστές ισχύος στο Αρμενικό ζήτημα, συμπεριλαμβανομένης και της αναγνώρισης της Γενοκτονίας.

Τούτο όμως δεν συνεπάγεται ότι τα περί δικαιοσύνης επιχειρήματα μπορούν ή πρέπει να εγκαταλειφθούν κατά τη δημιουργία συντελεστών ισχύος, καθώς έχουν σημασία αλλά και απήχηση σε πολίτες, λαούς και κυβερνήσεις. Το «ποτέ ξανά γενοκτονία» είναι ένα πολύ σαφές και δυνατό μήνυμα που μπορεί να γίνει σύνθημα, καθώς η ανοχή και η μη αναγνώριση μίας γενοκτονίας μπορεί να υποθάψει την τέλεση μίας νέας. Άλλωστε, η Γενοκτονία των Αρμενίων δεν ήταν το άλλοθι του Χίτλερ για τα ναζιστικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας; Δεν είχε δηλώσει, τον Αύγουστο του 1939, το «ποιος θυμάται σήμερα την εξόντωση των Αρμενίων;».

Όπως ανέφερα, το σημαντικό πλέον στο Αρμενικό ζήτημα και στην υπόθεση της Γενοκτονίας είναι ότι η Αρμενία είναι κράτος, διαθέτει κυβέρνηση και διεθνή εκπροσώπηση. Κυβέρνηση και διασπορά πρέπει να συντονιστούν. Η εκάστοτε κυβέρνηση έχει πεδίο δόξης λαμπρό έναντι των κυβερνήσεων και έναντι διεθνών διακρατικών οργανισμών ή φορέων υπερεθνικής ενοποίησης, όπως η ΕΕ. Οι Οργανώσεις, όπως η Αρμενική Εθνική Επιτροπή, έχουν πεδίο δόξης λαμπρό στο χώρο της κοινωνίας πολιτών, στο χώρο των ΜΜΕ, στον κόσμο του διαδικτύου.

Η δραστηριοποίησή τους μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω προώθηση του Αρμενικού ζητήματος σε όλες του τις εκφάνσεις. Σχετικά δε αναγκαία φαίνεται πως είναι αυτή τη στιγμή, η δραστηριοποίηση των Αρμενικών και ανθρωπιστικών οργανώσεων για τη μη ανακήρυξη του 2015 ως έτους της μάχης της Καλλίπολης, αλλά ως έτους της Γενοκτονίας.

Το ίδιο βεβαίως αφορά και τις σχέσεις των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών με τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να αρχίσει μία πολιτική συστηματικής αδελφοποίησης μεταξύ των πόλεων Ελλάδας ή ΕΕ και Αρμενίας ή, ακόμη, μία πολιτική συστηματικής συνεργασίας σε ευρωπαϊκά προγράμματα που αφορούν την τοπική αυτοδιοίκηση.

Τέλος, οι οργανώσεις που ασχολούνται με την αντιμετώπιση και πρόληψη των Γενοκτονιών μπορούν και πρέπει να συντονιστούν στην κατεύθυνση αναγνώρισης των τριών γενοκτονιών (Αρμενίων, Ποντίων και Ασσυρίων) που έλαβαν χώρα στην Τουρκία, όπως συμβαίνει στη Σουηδία.

Πέραν όμως της κυβέρνησης και των Αρμενικών οργανώσεων υπάρχουν και φιλικά κράτη και λαοί που λειτουργούν υπεράνω συμφερόντων. Ενίοτε υπάρχουν κοινές πορείες αιώνων μεταξύ λαών, οι οποίες

δημιουργούν τις προϋποθέσεις για πολύ στενές, ειλικρινείς και ανιδιοτελείς σχέσεις στο μέλλον.

Τέτοιες είναι οι σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Αρμενίων. Είναι τόσο στενές στη συνείδηση του μέσου Έλληνα που, εξαιτίας της περιρρέουσας ταύτισης, ως μικρό παιδί δεν μπορούσα να καταλάβω τη διαφορά μεταξύ Ελλήνων και Αρμενίων, διατυπώνοντας κάποτε την ερώτηση «μα αφού είναι Έλληνες γιατί τους λέμε Αρμένιους;». Για να πάρω την απάντηση «είναι όπως οι Κρητικοί, οι Πόντιοι, οι Κύπριοι...»

Αυτές οι σχέσεις πρέπει να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν. Τα τρία κράτη – Ελλάδα, Κύπρος και Αρμενία – μπορούν να προωθήσουν τις εμπορικές και κυρίως τις επιστημονικές σχέσεις. Πρέπει να ενισχυθούν οι ανταλλαγές φοιτητών, αλλά και η προώθηση φοιτητών προς την Ελλάδα, σε τομείς που η Ελλάδα, κυρίως, έχει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πλεονέκτημα ή τεχνογνωσία. Ασφαλώς δε ένα άλλο κομμάτι είναι ο τουρισμός εν γένει, ειδικά δε ο επιστημονικός και θρησκευτικός τουρισμός.

Ελλάδα, Κύπρος και Αρμενία και όλες οι οργανώσεις οφείλουν να συνεργασθούν σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, ξεκινώντας από τον κορυφαίο διακυβερνητικό οργανισμό, τον ΟΗΕ, ενδεχομένως προς την κατεύθυνση αναθεώρησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη Γενοκτονία, του 1948.

Ελλάδα, Κύπρος και Αρμενία οφείλουν να συνεργαστούν, ώστε μαζί και με άλλα κράτη, να προωθήσουν συνεργασίες μεταξύ Αρμενίας και ΕΕ. Οι συνεργασίες αυτές μπορούν να αποτελέσουν τον προπομπό για την ενίσχυση των σχέσεων της Αρμενίας με κράτη μέλη της ΕΕ και, κυρίως, της προώθησης του Αρμενικού ζητήματος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Παράλληλα, η Αρμενική διασπορά θα πρέπει να φέρνει συστηματικά πλέον ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ζητήματα περιουσιών ή δικαιωμάτων της μειονότητας που ζει στην Τουρκία. Ακόμη, θα μπορούσε να μεθοδευτεί η συστηματική προώθηση από συγγενείς υποθέσεων που θα φέρουν την υπόθεση της Γενοκτονίας στο ίδιο Δικαστήριο.

Τέλος, η Αρμενία θα πρέπει να διεκδικήσει σε διεθνείς οργανισμούς την απόλαυση του δικαιώματος πρόσβασης της στη θάλασσα μέσω της Τουρκίας, καθώς σύμφωνα με το δίκαιο της θάλασσας είναι περικλειστή χώρα και το δικαιούται.

Εν κατακλείδι, η ανακίνηση του Αρμενικού ζητήματος σε όλες τις πτυχές του και η δημιουργία νέων συντελεστών ισχύος μέσω σταθερών και μακροχρόνιων διεθνών συμμαχιών και συνεργασιών είναι η στρατηγική που θα οδηγήσει μέσα από έναν άλλο, πιο μακρύ, αλλά πιο εύκολο δρόμο και στην ολοκληρωτική αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Κυρίες και κύριοι,
Η αναγνώριση της Γενοκτονίας από την Τουρκία θα προετοιμάσει το έδαφος για την πραγματική δημοκρατία στη χώρα. Η αναγνώριση της Γενοκτονίας για τους Αρμενίους θα σημαίνει την πικρή ηθική, αλλά ιστορική δικαίωση.

Τότε, δεν μπορούσαμε να αποτρέψουμε τη Γενοκτονία. Σήμερα όμως μπορούμε να σταματήσουμε τη μνημοκτονία. Σήμερα, μπορούμε να διασφαλίσουμε την αποκατάσταση και το σεβασμό στη Δικαιοσύνη. Σήμερα μπορούμε να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για δικαίωση των αιτημάτων του Αρμενικού ζητήματος, αλλά και της ειρηνικής συμβίωσης και συνεργασίας μεταξύ των λαών στη βάση της δικαιοσύνης.

Σήμερα, ας σεβασθούμε και ας στηρίξουμε τις ευαισθησίες και τα όνειρα των συμπολιτών μας Αρμενικής καταγωγής. Όπως το έκανε ο ίδιος ο νυν Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας στο Ερεβάν, είναι η ελάχιστη αναγνώριση και ευχαριστία για τη μακρόχρονη ταύτιση τους με τον Ελληνισμό. Είναι η ελάχιστη συμπαράσταση για την τεράστια συμφορά που τους βρήκε!

Η δική μου συμπαράσταση αφορά το μέλλον και είναι να σας διαβεβαιώσω ότι είναι επιστημονικά διακριβωμένο πως όλοι οι πόλεμοι ενάντια στη μνήμη έχουν χαθεί!